

2. Konkurrenslagen - Marknadslagar med frågor och svar

Den här sammanställningen går först igenom allmän information om konkurrenslagen. I slutet finns instuderingsfrågor med färdiga svar. Läs först texten och lär er därefter svaren på frågorna. Sedan gör en Quizlet som behandlar Marknadsföringslagen.

Centrala begrepp

- Konkurrensverket
- Patent- och marknadsdomstolen
- EU-domstolen
- Koalition
- Karteller
- Bruttoprissättning
- Cirkapris

En väl fungerande konkurrens mellan företag gynnar oftast konsumenterna. Den leder till lägre priser, bättre kvalitet och ett bredare utbud av varor och tjänster.

Konkurrenslagen har kommit till för att marknaden ska fungera på ett schysst sätt. Dess syfte är att motverka och få bort sådant som kan hindra en effektiv konkurrens.

Konkurrenslagen innehåller två centrala bestämmelser:

- Det är förbjudet att företag har konkurrensbegränsande samarbete.
- Det är förbjudet att företag som har en dominerande ställning på marknaden missbrukar sin position.

Lagen gynnar främst de mindre företagen. En viss samverkan mellan småföretag är tillåten så länge de inte tillsammans kontrollerar en väsentlig del av marknaden. Även förbudet mot missbruk av en dominerande ställning gynnar småföretagen. Det är ju oftast de som kommer i kläm när större företag missbrukar sin position.

Konkurrensverket (KKV) är en svensk statlig myndighet, som har till uppgift att arbeta för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna.

Konkurrensverket övervakar att företagen följer konkurrenslagen och har tillsynen över lagen om offentlig upphandling.

Konkurrensbegränsande samarbete

Så länge ett samarbete *gynnar konsumenterna* är det tillåtet. Det kan t ex vara två företag som samarbetar inom forskning och produktutveckling för att spara pengar. Leder samarbetet till lägre priser, bättre produkter eller utökad service för konsumenterna är det alltså ok. Men liknar det en *koalition* som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen är det förbjudet.

Exempelvis är vissa *kartellbildningar* förbjudna. Vanligtvis handlar *karteller* om att två eller flera konkurrerande företag kommer överens om vilka priser de ska ta av kunderna. I andra fall kan det röra sig om att företagen delar upp marknaden mellan sig, t ex i samband med

2. Konkurrenslagen - Marknadslagar med frågor och svar

att de ska lämna anbud, eller att de gemensamt motverkar att nya företag släpps in på marknaden.

Det är också förbjudet för en tillverkare att tillämpa *bruttoprissättning*, d v s att bestämma vad återförsäljaren ska ta för pris av konsumenten. Däremot är det tillåtet att producenten rekommenderar återförsäljarna ett visst pris. Detta pris kallas ibland *cirkapris*. Det är sedan upp till varje återförsäljare att bestämma om man ska följa cirkaprissättningen eller om man vill ta ut ett högre eller lägre pris än så.

Missbruk av dominerande ställning

Att ha ett stort inflytande på marknaden är inte förbjudet, däremot att missbruka sin ställning. Har företaget utrymme att agera utan hänsyn till sina konkurrenter anses det dominera marknaden. Sådana företag har ett särskilt stort ansvar. Om företaget utnyttjar ett tillfälle eller en situation för att sätta den fria konkurrensen ur spel slår konkurrenslagen fast att det missbrukar sin ställning. Likaså bryter företaget mot lagen om det agerar så att vissa samarbetspartners får orättvisa fördelar eller om det försvårar för några av konkurrenterna.

Ett dominerande företag missbrukar sin ställning om det

- tar ut orimligt höga priser, vilket missgynnar konsumenterna
- erbjuder konkurrenternas kunder onormalt låga priser som de andra företagen inte har en chans att matcha, vilket kan få konkurrenter att gå i konkurs och försvinna från marknaden
- på olika sätt hindrar konkurrenter från att etablera sig på marknaden
- ger särskilda rabatter till kunder som lovar att göra alla sina inköp hos just dem
- kräver att kunden måste köpa en viss vara för att denne samtidigt ska få köpa en annan
- vägrar att leverera varor till vissa kunder, t ex lågprisbutiker.

Den sista punkten i uppräknningen betyder att leverantören inte har rätt att vägra leverera sina varor till vissa köpare samtidigt som man säljer till andra. Det innebär i sin tur att en leverantör i princip är skyldig att leverera/sälja till alla återförsäljare som är intresserade av att köpa dennes produkter. I annat fall bedöms det som en otillåten leveransvägran eftersom den begränsar konkurrensen.

S k *selektiv försäljning* är däremot tillåten. Det innebär att en leverantör sätter upp vissa krav på sina återförsäljare, t ex när det gäller butikens läge eller servicenivå. Andra återförsäljare, som inte uppfyller kraven, nekar man att leverera till. Selektiv försäljning är vanligt när det gäller modevaror, kosmetika och andra mer exklusiva märkesvaror. Leverantören måste hålla sig fullt ut till sin strategi. En leverantör av kosmetika som bara säljer sina varor till butiker som inte saluför produkter som är testade på djur får inte sälja till en enda butik som bryter mot leverantörens krav. Gör tillverkaren det måste han/hon sälja även till alla andra butiker som vill köpa företagets produkter.

2. Konkurrenslagen - Marknadslagar med frågor och svar

Fall för Konkurrensverket

I början av 2000-talet fick Konkurrensverket in uppgifter om att flera bolag inom asfaltsbranschen ingått karteller i samband med att de lämnat anbud vid statliga och kommunala upphandlingar.

Under hösten 2001 gjorde Konkurrensverket oanmälda besök hos bl a NCC, Skanska, Peab, Vägverket Produktion, Sandahls Grus & Asfalt samt Percy Nilsson Byggnads AB. Besöken ledde till att Konkurrensverket lämnade in en stämningsansökan till Stockholms tingsrätt, där man *yrkade* att elva företag tillsammans skulle betala 1,6 miljarder kronor i konkurrensskadeavgift.

Nio av företagen blev fällda i tingsrätten 2007 till att betala närmare en halv miljard kronor i konkurrensskadeavgift. Sex av de fällda företagen överklagade domen till Marknadsdomstolen. Där fälldes fem av dem för otillåtet prissamarbete och olaglig uppdelning av marknaden. Dessa dömdes att tillsammans betala en konkurrensskadeavgift på 277 miljoner kr. Det sjätte företaget friades.

Om du misstänker eller har drabbats av att ett företag brutit mot konkurrenslagen kan du kontakta Konkurrensverket muntligt eller skriftligt. Tips kan lämnas av både företag och privatpersoner på deras hemsida kkv.se.

Påföljder

Om ett företag bryter mot förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbrukar sin ställning kan Konkurrensverket kräva att företaget omedelbart avbryter aktiviteten. Till förbudet kopplas ett vitesbelopp. Om företaget inte upphör med verksamheten som strider mot lagen måste det betala vitet.

Ett företag som uppsåtligt eller av oaktsamhet brutit mot något av de båda förbuden kan också dömas att betala en konkurrensskadeavgift till staten. Stockholms tingsrätt avgör om en *konkurrensskadeavgift* ska betalas eller inte. Avgiften kan uppgå till högst tio procent av företagets årsomsättning. Ersättningen fungerar som ett slags böter, d v s den döms ut för brott som redan begåtts.

Har företaget invändningar mot *Konkurrensverkets* eller *Stockholm tingsrätts* beslut kan en *överklagan lämnas in till Patent- och marknadsdomstolen*. Gäller det fall som påverkar handeln inom EU:s gränser kan det prövas i *EU-domstolen*.

2. Konkurrenslagen - Marknadslagar med frågor och svar

FRÅGOR OCH SVAR - KONKURRENSLAGEN

Vad är konkurrensverket?

Konkurrensverket (KKV) är en svensk statlig myndighet, som har till uppgift att arbeta för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Konkurrensverket övervakar att företagen följer konkurrenslagen och har tillsynen över lagen om offentlig upphandling.

Vad leder en väl fungerande konkurrens till?

Lägre priser, bättre kvalitet och bredare utbud av varor och tjänster.

Vad är syftet med Konkurrenslagen?

Taga bort sådant som hindrar en effektiv konkurrens.

Vilka är de två centrala bestämmelserna i Konkurrenslagen?

Det är förbjudet att företag har *konkurrensbegränsande samarbete*.

Det är förbjudet att företag som har en dominerande ställning på marknaden *missbrukar sin position*.

Vilka företag gynnas mest av konkurrenslagen?

Lagen gynnar främst de mindre företagen.

Ge ett exempel på konkurrensbegränsande samarbete?

Kartellbildning.

När är samarbete mellan företag tillåtet?

Samarbete mellan företag är tillåtet så länge som konsumenterna gynnas av det.

När är en koalition förbjuden?

Samarbete är förbjuden när det begränsar konkurrensen, såsom karteller.

Vad är en kartellbildning?

En kartell är en formell överenskommelse mellan företag för att förhindra konkurrens, medlemmarna i kartellen koordinerar sina priser med varandra.

Vad är bruttoprissättning?

Det är när tillverkare bestämmer vad detaljisten ska ta betalt för sina varor av konsumenten. Det är förbjudet enligt konkurrenslagen.

Vad är cirkapris?

Det är tillåtet att producenten rekommenderar detaljisten ett visst utpris, detta kallas cirkapris. Sedan kan detaljisten ändå ta mer eller mindre betalt av konsumenten.

2. Konkurrenslagen - Marknadslagar med frågor och svar

Vad är missbruk av dominerande ställning?

Om ett stort och dominerande företag agerar utan hänsyn till sina konkurrenter anses det dominera marknaden. Om företaget utnyttjar en situation för att sätta den fria konkurrensen ur spel slår konkurrenslagen fast att det missbrukar sin ställning.

Kan du ge några exempel på missbruk av ställning?

Ta ut orimligt höga priser.

Erbjuda konkurrenters kunder onormalt låga priser.

Hindrar konkurrenter från att etablera sig på marknaden.

Ge särskilda rabatter till kunder som lovar att göra alla sina inköp hos just dem.

Vägra att leverera till vissa kunder.

Vad är selektiv försäljning?

Det innebär att en leverantör sätter upp vissa krav på sina återförsäljare, t ex när det gäller butikens läge eller servicenivå. Andra återförsäljare, som inte uppfyller kraven, nekar man att leverera till.

Är selektiv försäljning tillåten och vad kan den utgöras av?

S k *selektiv försäljning* är däremot tillåten. Selektiv försäljning är vanligt när det gäller modevaror, kosmetika och andra mer exklusiva märkesvaror.

Vad är asfaltkartellen?

I början av 2000-talet fick Konkurrensverket in uppgifter om att flera bolag inom asfaltsbranschen ingått karteller i samband med att de lämnat anbud vid statliga och kommunala upphandlingar. Nio av företagen blev fällda i tingsrätten 2007 till att betala närmare en halv miljard kronor i konkurrensskadeavgift.

Vad är konkurrensskadeavgift?

Konkurrensskadeavgift är en avgift som kan utdömas av Stockholms tingsrätt när ett företag bryter mot de båda förbuden i konkurrenslagen.

Hur fungerar konkurrensskadeavgiften?

Stockholms tingsrätt avgör om förbudet mot antingen konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av ställning kan kopplas till vitesbelopp. Det är Konkurrensverket som avgör om företaget ska avbryta aktiviteten. Om företaget inte upphör med verksamheten som strider mot lagen måste det betala vitet. Avgiften kan uppgå till högst tio procent av företagets årsomsättning.

Hur kan ett företag överklaga Konkurrensverkets beslut?

Har företaget invändningar mot *Konkurrensverkets* eller *Stockholm tingsrätts* beslut kan en överklagan lämnas in till *Patent- och marknadsdomstolen*.